

Asia: VN /27452/2020

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Lohjan kaupunki pitää julkisuusperiaatteen toteuttamista sekä avoimuuden lisäämistä mahdollisimman täysimääräisenä tärkeänä ja olennaisena osana avointa ja demokraattista yhteiskuntajärjestystä. Lohjan kaupunki suhtautuu mietintöön julkisuuslain uudistuksesta kokonaisuutena positiivisesti, sillä mietinnössä on huomioitu hyvin nykyisen julkisuuslain päivitystarpeet sekä myös ongelmakohdat. Erikseen todettakoon, että nykyinenkin julkisuuslaki on Lohjan kaupungissa koettu melko toimivaksi. Lohjan kaupunki toteaa myös, että se pitää välttämättömänä arvioida myös nykyisen julkisuuslain 24 §:n mukaisia salassapitoperusteita yhtäaikaisesti julkisuuslain uudistamisen yhteydessä jo ehdotetun soveltamisalan laajentamisen vuoksi. Nyt mietinnössä ei tätä ole pohdittu erikseen, sillä se ei kuulunut työryhmän toimeksiantoon. Näin toimien julkisuuslaki saadaan uudistettua kerralla nykypäivän tarpeita vastaavaksi, eikä erillisiä päivitystarpeita olisi tiedossa hetkeen.

Mietintö kaipaisi kuitenkin vielä tarkentamista sen organisatorisen soveltamisalan laajentamisen osalta. Mikäli mietinnön ehdotus uudeksi julkisuuslaiksi hyväksyttäisiin sellaisenaan, aiheutuisi siitä tulkintaongelmia, mitkä yhteisöt ovat julkisuuslain sääntelyn piirissä ja mitkä eivät. Asiaa on perusteltu hyvin mietinnön eriävissä mielipiteissä.

Lopuksi Lohjan kaupunki haluaa erikseen kiinnittää huomiota henkilötietojen suojan varmistamiseen julkisuuslain uudistamisen yhteydessä sekä kansallisen turvallisuuden kannalta että tietosuojasääntelyn kannalta.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Kuten edellä on todettu, asiaa on perusteltu eriävissä mielipiteissä hyvin, eikä Lohjan kaupungilla ole niihin lisättävää. Lohjan kaupunki kannattaa avoimuuden lisäämistä sinänsä.

Lohjan kaupunki kiinnittääkin huomiota erityisesti eriävien mielipiteiden osalta Maa- ja metsätalousministeriön lainsäädäntöneuvoksen Kirsi Taipaleen eriävään mielipiteeseen: ”Työryhmän työn yhtenä keskeisenä tavoitteena oli julkisuuslain selkeyttäminen. Mielestäni sääntelyn kytkeminen siihen, onko kyse muusta kuin kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta, ei ole selkeää vaihtoehto. Taloudellisen toiminnan käsite liittyy EU-oikeuteen eikä sen tulkinta ole aina ongelmaton. Tämän lisäksi soveltajan pitäisi vielä osata arvioida sitä, tapahtuuko toiminta kilpailluilla markkinoilla. Arvioni mukaan enemmistö julkisuuslain nykyisistä soveltajista ei ole tottunut työssään tarkastelemaan näitä kysymyksiä. Näen myös vieraana ajatuksen, että uutta julkisuuslakia sovellettaisiin tavaroiden tai palvelujen myyntiin siitä riippumatta, minkälainen markkinatilanne on kyseessä.”

Lisäksi Lohjan kaupunki korostaa Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallitusneuvos Kalle Tervon lausumaa: ”Hyväksyn osaltani työryhmän työn lopputuloksen. Tuon kuitenkin näkemyksenäni esiin, että organisatorisen soveltamisalan laajentamisen vaikutukset vaativat vielä lisää selvyyttä. Työryhmällä saatavissa olevan tiedon perusteella on vaikea hahmottaa riittävällä tarkkuudella sitä toimijakenttää, joka tulisi sääntelyn piiriin ja toisaalta sitä, millaisia vaikutuksia sääntelyllä tulisi olemaan eri toimijoiden

toimintaan. Erityisesti julkisen tahon määräysvaltaan liittyvän soveltamisalakriteerin osalta näen riskinä, että soveltamisala voisi laajeta myös epätarkoituksenmukaisella tavalla. Säädösvalmistelun jatkuessa on tärkeää arvioida laajemmin myös sitä, mikä vaikutus eri yhteisöiden toimintaan ja esimerkiksi kilpailuneutraliteettiin on sillä, että julkisuuslakia sovellettaisiin johonkin osaan yhteisön toimintaa ja johonkin ei.”

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Kuten edellä on esitetty, asiaa on perusteltu eriävissä mielipiteissä hyvin, eikä Lohjan kaupungilla ole niihin lisättävää. Lohjan kaupunki kannattaa avoimuuden lisäämistä sinänsä.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Nykyisen julkisuuslain salassapitoperusteet ovat kansallisen turvallisuuden kannalta riittämättömät, ja Lohjan kaupunki erikseen painottaa, että myös salassapitoperusteet tulee ehdottomasti päivittää ajantasaisiksi julkisuuslain uudistamisen yhteydessä. Salassapitoperusteet tulisi myös selvyyden vuoksi määrittellä mahdollisimman pitkälti yleislaissa. Selvyyden vuoksi todetaan, että salassapitoperusteita tulee tiukentaa vain kansallisen turvallisuuden perusteella. Tarpeet voivat olla yllättäviäkin, kuten eriävissä mielipiteissä on asiaa tuotu esiin. On tärkeää suojata paitsi ns. kriittistä infrastruktuuria, mutta myös päivittäisten palvelujen tuotannossa käytettävää infrastruktuuria. Esimerkiksi kaapeleiden ja vesiputkien sijainnit, rakennusten jo salattujen turvajärjestelyjen ohella

myös pohjapiirustukset, rakennuspiirustukset jne. vastaavat seikat tulisi voida salata, mikäli niillä on merkitystä kansallisen turvallisuuden kannalta. Muuttunut turvallisuusympäristö asettaa Suomelle uusia haasteita, joiden kanssa emme ole aikaisemmin joutuneet tekemisiin. Suomelle vihamieliset tahot tekevät myös aktiivista tiedustelua avointen lähteiden välityksellä. Julkisuuslain tiukentaminen tältä osin parantaisi kansallista turvallisuutta.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

Ei kommentoitavaa. Lohjan kaupunki painottaa kansallisen turvallisuuden huomioimista julkisuuslain uudistamistyössä.

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

Ehdotetun säännöksen 5 §: organisatorisen soveltamisalan laajentaminen kaipaa vielä tarkentamista. Mietinnön eriävissä mielipiteissä asiaa on perusteltu hyvin, eikä Lohjan kaupungilla ole asiasta enempää lausuttavaa. Lohjan kaupunki on kommentoinut asiaa edellä kohdassa Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset.

Ehdotetun säännöksen 6 § 4 momentti: Lohjan kaupunki yhtyy lausumassa korostettuun viranhaltijoiden välisen viestinnän luottamuksellisuuden turvaamiseen, eli ns. sisäisen työskentelyn asiakirjoihin. Virkamiesten välisen kommunikoinnin ja mielipiteidenvaihdon vapauden säilyttäminen olisi jatkossakin välttämätöntä viranomaisen toiminnan turvaamiseksi.

2 luku

Ehdotetun säännöksen 10 § 2 momentin 8) kohta: Lohjan kaupunki kiinnittää huomiota siihen, tulisiko rikosilmoituksen tekijän tiedot pitää salassa silloinkin, kun ne eivät ole erikseen salassa pidettäviä esim. turvakiellon vuoksi. On ilmennyt, että kun kaupungin työntekijä tekee rikosilmoituksen kaupungin edustajana, pelkona on ollut kostotoimien kohdistuminen rikoksen tekijän toimesta kyseiseen työntekijään. Tämän johdosta jotkin työntekijät ovat kokonaan kieltäytyneet rikosilmoitusten tekemisestä. Tilanne on viime vuosina pahentunut, eikä parannusta asiaan ole näköpiirissä. Lohjan kaupunki ilmoittaa kantanaan, että hallituksen esityksessä tulisi pohtia, miten ilmoittajansuoja toteutuisi parhaimmalla mahdollisella tavalla.

3 luku

Ei kommentoitavaa.

4 luku

Ei kommentoitavaa.

5 luku

Ei kommentoitavaa.

6 luku

28 §: Lohjan kaupunki pitää välttämättömänä salassapitoperusteiden kokonaisarviointia julkisuuslain muun uudistamisen yhteydessä. Lohjan kaupunki ehdottaa 1 momentin 7) kohdan salassapitoperusteita laajennettavaksi siten, että yhteiskunnan palvelujen tuottamisen kannalta olennainen infrastruktuuri pystytään suojaamaan. Tällä hetkellä esimerkiksi ns. kriittiseen infrastruktuuriin liittyvä tieto on useimmiten julkista ja kenen tahansa saatavissa ja salassapito tältä osin riittämätöntä. Ulkomaiset Suomen valtiolle vihamieliset tahot harjoittavat myös avoimiin lähteisiin perustuvaa tiedustelua. Näitä tietoja voidaan käyttää poikkeusoloissa hyväksi siten, että se vahingoittaa kansallista turvallisuutta vakavasti. Lohjan kaupunki painottaa, että salassapitoperusteet tältä osin tulisi päivittää nykypäivää vastaavaksi mahdollisimman pian. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen tällä tavoin ei myöskään rajoita tarpeettomasti kansalaisten oikeutta tietoon.

Lohjan kaupunki kiinnittääkin huomiota Maa- ja metsätalousministeriön edustajan lainsäädäntöneuvoksen Kirsi Taipaleen eriävään mielipiteeseen: ”Työryhmän pitkän toimikauden aikana turvallisuuspoliittinen tilanne on selkeästi muuttunut. Sisäministeriö on vuonna 2021 oikeusministeriölle antamassaan lausunnossa todennut, että ”[j]ulkisuuslakiin tehtävien muutosten valmistelussa tuleekin tehdä ja hallituksen esitykseen sisältyä vaikutusarvio myös kansallisen turvallisuuden näkökulmasta” (VN/27452/2020-SM-70). Tällainen arvio olisi ollut tarpeen tehdä avoimuuden lisäämistä koskevien ehdotusten osalta. Riskejä voi liittyä niin henkilöiden kotiosoitteita koskevien tietojen aiempaa helpompaan saatavuuteen kuin julkisten ympäristötietojenkin saatavuuteen.”

Lisäksi Lohjan kaupunki ehdottaa 1 mom. 19) kohdan salassapitoperustetta selvennettäväksi siten, että se koskisi kaikkia käräjäoikeuksissa ja välimiesoikeuksissa käsiteltäviä oikeudellisia prosesseja oikeudenkäyntien lisäksi, kuten sovittelua ja välimiesmenettelyä.

Lisäksi 1 mom. 31) kohtaa ehdotetaan selvennettäväksi. Kaupunki ei tiedä, ovatko jotkin asiakirjaan merkityt henkilötiedot turvakiellon piirissä. Tavallisesti kaupungille saapuvien asiakirjojen yhteydessä henkilö, jonka tietoja asiakirjoissa on, ilmoittaa siitä itse. Turvakiellon piirissä olevia henkilötietoja voi kuitenkin sisältyä myös vanhempiin asiakirjoihin. Tällaisessa tilanteessa tulisi antaa viranomaisille joko selkeä oikeus peittää henkilötiedot annettavista asiakirjoista tai oikeus tarkistaa turvakiellon tilanne väestötietojärjestelmästä.

7 luku

Ei kommentoitavaa.

8 luku

Ei kommentoitavaa.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

Ei kommentoitavaa.

Turunen Hannele
Lohjan kaupunki - Hallintopalvelut/Lakipalvelut